

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเริ่มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้มีการสอดแทรกเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในทุกกลุ่มประสบการณ์ แต่เนื้อหาส่วนใหญ่บูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตทุกระดับชั้น เพื่อให้การจัดหลักสูตรสอดคล้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงในปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งสิ้น 2 ฉบับ ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) แบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบกราฟ (Graphic-rating-scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอน โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร จำนวน 336 ฉบับ ได้รับคืน 301 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.58 ครูผู้สอน 1,162 ฉบับได้รับคืน 1,024 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.12 การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งจากข้อมูล ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.1 ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-44 ปี มีอายุราชการตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งครูใหญ่เป็นระยะเวลา 5-10 ปี รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา

เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

1.2 ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี มีอายุราชการตั้งแต่ 11-15 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

2. สภาพการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสระบุรี

2.1 การเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การเตรียมการวางแผนการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนในการเตรียมจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนและนักเรียน มีครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร โดยเป็นผู้ให้และจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน

การเตรียมการจัดทำแผนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนการสอน โดยผู้บริหารให้บริการด้านวัสดุและอำนวยความสะดวกในการจัดทำ และครูผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจำนวนคาบที่สอน

การจัดเตรียมบุคลากร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดเตรียมบุคลากร โดยผู้บริหารสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุม อบรมเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโอกาส สำหรับครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในการสอน โดยการศึกษาค้นคว้าและเอกสารประกอบหลักสูตร

การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่จัดหาและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับตำรา วารสาร เอกสาร ทางวิชาการให้กับห้องสมุดเพื่อให้ให้นักเรียนและครูได้ค้นคว้า โดยครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน บันทึกการสอน คู่มือและสื่อการเรียนการสอน

การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของครู โดยครูผู้สอนกำหนดการเลือกใช้สื่อ การสอนให้สอดคล้องกับบทเรียนและมีการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนขึ้นใช้เอง

การจัดเตรียมสถานที่ โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีห้องสมุดเป็นแหล่ง ค้นคว้าสำหรับครูและนักเรียน และครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้จัดเตรียมสภาพห้องเรียนให้เอื้อ ต่อการเรียนรู้

การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการจัดบริการวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณเพื่อการวัดและประเมินผล โดยมีครูผู้สอนเป็น ผู้ศึกษาหาความเข้าใจจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน โรงเรียน ส่วนใหญ่จัดประชุมชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญและยอมรับการนิเทศ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้รับ การนิเทศภายในโรงเรียน

2.2 การดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วน ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเลือกใช้กิจกรรมการ เรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับการดำรงชีวิต

การใช้สื่อการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและ สนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง โดยครูผู้สอนเลือกใช้สื่อการเรียนตาม วัสดุสื่อที่มีอยู่

การใช้สถานที่ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและแนะนำให้มีการ จัดบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนส่วนใหญ่เลือก ใช้ห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำแบบทดสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ และครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการวัดผล หลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน ตรวจผลงานภาคปฏิบัติ และการนำไปใช้ทดสอบด้วยข้อเขียน

การนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนิเทศและติดตามผล โดยการเยี่ยมชั้นเรียน และครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนจากผู้บริหารด้วยวิธีการเยี่ยมชั้นเรียน

2.3 การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการติดตามประเมินผล โดยการสอบถามจากครูผู้สอน

การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการติดตามประเมินผล โดยการสอบถามจากครูผู้สอน และกำหนดให้ครูผู้สอนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

3. ปัญหาการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

3.1 ปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การเตรียมการวางแผนการจัดหลักสูตร ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่พบ คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดหลักสูตร และปัญหาที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่พบ คือ โรงเรียนไม่ได้วางแผนการจัดหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การเตรียมการจัดทำแผนการสอน ปัญหาที่ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่พบ คือ ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำแผนการสอน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การจัดเตรียมบุคลากร ปัญหาที่ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่พบ คือ ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ปัญหาที่ผู้บริหาร ส่วนใหญ่ คือ งบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร มีไม่เพียงพอ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดเอกสารเสริมความรู้สำหรับครูซึ่งเป็นปัญหา ที่จัดอยู่ในระดับมาก

การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ งบประมาณจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตสื่อไม่เพียงพอ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาด การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การจัดเตรียมสถานที่ ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดงบประมาณ ในการปรับปรุงบริเวณโรงเรือนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดวัสดุ และอุปกรณ์ในการตกแต่งห้องเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนปัญหาที่ผู้บริหาร ส่วนใหญ่ คือ ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอและครู ผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ ในระดับมาก

การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน ปัญหาที่ ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการนิเทศและติดตามผล และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ไม่มีส่วนร่วมในการเตรียมการนิเทศและติดตามผล ซึ่งเป็นปัญหา ที่จัดอยู่ในระดับมาก

3.2 ปัญหาการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาที่ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ครูปฏิบัติหน้าที่หลายด้านทำให้เกิดปัญหาในการสอน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การใช้สื่อการเรียนการสอน ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดแคลน งบประมาณในการจัดหาและผลิตสื่อ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การใช้สถานที่ ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดงบประมาณในการ ปรับปรุงสถานที่ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นแบบ

อย่างที่ดี ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การวัดและประเมินผลการเรียน ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดระบบการเก็บข้อสอบเพื่อศึกษาค้นคว้าและนำมาพัฒนาคุณภาพ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ครูไม่มีเวลาเพียงพอที่จะวัดและประเมินผลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ผู้บริหารไม่มีเวลาในการนิเทศและติดตามผล และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดบุคลากรในการนิเทศและติดตามผลซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

3.3 ปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการติดตามประเมินผล และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการนำผลการติดตามประเมินผลไปปรับปรุงการเตรียมการจัดหลักสูตร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ปัญหาที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ขาดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการติดตามประเมินผล และครูผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการนำผลการติดตามประเมินผลไปปรับปรุงการดำเนินการจัดหลักสูตร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอมานี้ข้างต้น มีข้อค้นพบและปัญหาที่น่าสนใจ และสมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การวางแผนการจัดหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยโรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนและนักเรียน มีการกำหนดให้ครูผู้สอน ผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียนเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดหลักสูตร ผู้วิจัยเห็นว่า การวางแผนเป็นแนวทางที่ทำให้การจัดหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวว่า การทำงานทุกอย่างจะต้องมีการวางแผน ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายและทิศทางทำงานเป็นระบบระเบียบ ผู้ปฏิบัติสามารถทราบเป้าหมายและทิศทางได้ สามารถประเมินผลได้ว่างานนั้นสำเร็จตามที่วางแผนไว้หรือไม่ ส่วนประเด็นของครูผู้สอนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การวางแผนการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น ควรให้ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตรเนื่องจากบทบาทหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนนั้น บุคคลที่มีความสำคัญในการใช้หลักสูตร คือ ครูผู้สอนและผู้บริหาร ที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีความชำนาญในการใช้หลักสูตร ดังที่ สัจจ อุตรานันท์ (2527) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนเป็นขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ หรือการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ดังนั้นหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่โรงเรียนจัดสอนจะประสบความสำเร็จ และหลักสูตรจะมีคุณภาพและคุณค่าที่ดีนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายช่วยในการวางแผนการจัดหลักสูตร ส่วนปัญหาที่พบ คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดหลักสูตร และโรงเรียนไม่ได้วางแผนการจัดหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรหาแนวทางแก้ไข ซึ่งกรมวิชาการ (2521) ได้กล่าวว่า เมื่อมีการกำหนดคณะกรรมการในการวางแผนการจัดหลักสูตรแล้ว ควรจะประชุมชี้แจงให้คณะครูทราบ คือ จุดหมายหลักการ โครงสร้างของหลักสูตรให้ครูได้ศึกษาหนังสือเรียน แผนการสอนคู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจก่อนทำการสอน ให้สามารถปรับวิธีสอนให้เข้ากับท้องถิ่นได้ และเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า การที่โรงเรียนได้นัดประชุมชี้แจงให้คณะครูได้ทราบถึงหน้าที่และแนวปฏิบัติดังกล่าว จะทำให้ครูทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน สามารถปฏิบัติการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ก็จะทำให้โรงเรียนวางแผนการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนได้ชัดเจนขึ้น

การเตรียมการจัดทำแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนการสอน โดยผู้บริหารให้บริการด้านวัสดุและอำนวยความสะดวกในการจัดทำ และครูผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจำนวนคาบที่สอน ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจำนวนคาบที่สอน และการจัดทำแผนการสอนของครูนั้น จำเป็นต้องกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละข้อ เพื่อครูจะได้นำไปปรับสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่จัดไว้ในตารางเรียนของแต่ละวันในแต่ละสัปดาห์ นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนการสอน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวว่า การเตรียมการจัดทำแผนการสอนของครู เป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนด เนื่องจากสภาพของท้องถิ่นและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นผู้กำหนดว่าจะต้องเลือกใช้กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนลักษณะใด จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยมีผู้บริหารเป็นผู้กำหนดแนวทางควบคุมและติดตามการสอนของครูอย่างใกล้ชิด ส่วนปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำแผนการสอนซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต้นสังกัดให้สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม

การจัดเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุม อบรมเกี่ยวกับหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโอกาส สำหรับครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในการสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ สัจจ อูทรานันท์ (2527) ที่ได้กล่าวถึง การจัดเตรียมบุคลากรว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น ส่วนในด้านปัญหาการจัดเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัด

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณจำนวนครุให้พอเพียงกับจำนวนห้องเรียน และโรงเรียนควรขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนองค์กรเอกชนต่าง ๆ เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จัดหาและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับตำรา วารสาร เอกสารทางวิชาการให้กับห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนและครูได้ค้นคว้า โดยครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน บันทึกการสอน คู่มือและสื่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่บอกแนวทางการจัดการศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อที่จะใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจะต้องจัดหาและคอยกระตุ้น ชี้นำ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนได้ใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ในการเรียนอยู่เสมอ ส่วนปัญหาที่พบ คือ งบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอ และครูผู้สอนขาดเอกสารเสริมความรู้สำหรับครู ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย ของ อรพร ยามโรสภา (2531) ที่พบว่า เอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษามีไม่เพียงพอที่จะใช้ค้นคว้าประกอบการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ควรจัดให้มีการทำ คู่มือครู เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูขึ้น เพื่อลดภาระในการที่ครูผู้สอนจะต้องจัดหาและจัดทำขึ้นเองหรือโรงเรียนอาจขอความช่วยเหลือในการจัดหาเอกสารเสริมความรู้จากหน่วยงานอื่น เช่น อุตสาหกรรมจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอ เป็นต้น

การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของครู โดยครูผู้สอนกำหนดการเลือกใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับบทเรียน และมีการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนขึ้นใช้เองส่วนปัญหาที่พบ คือ งบประมาณจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อไม่เพียงพอ และครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุและอุปกรณ์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้อง

คล้องกับงานวิจัยของ อรพร ยามโรสภา (2531) ที่พบว่า งบประมาณจัดหา บริการวัสดุ อุปกรณ์ ในการผลิตสื่อไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ ซึ่ง กรมวิชาการ (2534) กล่าวว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนหรือครูวิชาการโรงเรียน จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง โดยจัดทำให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรกับสภาพ ของท้องถิ่นและผู้เรียน จะช่วยทำให้ครูมีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและยังช่วยลดปัญหา การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนอีกด้วย ส่วนปัญหาที่พบ คือ งบประมาณจัดหา บริการ วัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตสื่อไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนงบประมาณวัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งเป็น ปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก สามารถแก้ไขได้ ถ้าผู้บริหารและครูผู้สอนให้ความสำคัญในการจัด เตรียมสื่อการเรียนการสอนร่วมกันจะทำให้ได้มาซึ่งสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

การจัดเตรียมสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีห้องสมุด เป็นแหล่งค้นคว้าสำหรับครูและนักเรียน โดยครูผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมสภาพห้องเรียนให้เอื้อ ต่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ควรให้ความสำคัญในการจัดเตรียมสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2535) ที่กล่าวว่า โรงเรียนควรจัดเตรียมห้องสมุดมุมหนังสือ หรือแหล่งวิชาที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับการ เรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร การจัดเตรียมสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จากผลการวิจัยของกรมวิชาการ (2535) พบว่าสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างหนึ่งที่มีผลต่อการสอนของครู สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียน มีผลดี ส่วนปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการปรับปรุงบริเวณโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนขาดวัสดุ อุปกรณ์ในการตกแต่งห้องเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากชุมชนและนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งจะช่วยในการประหยัดงบประมาณในการใช้จ่าย

การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการจัดบริการวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณเพื่อการวัดและประเมินผล โดยครูผู้สอน เป็นผู้ศึกษาหาความเข้าใจจุดประสงค์ที่ต้องการวัด ผู้วิจัยเห็นว่า การวัดและประเมินผลมี ความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) กล่าวว่าไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่จำเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งชี้

ความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์ และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะแล้วนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารและครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการวัดและประเมินผลเป็นอย่างดี ประกอบกับการวัดและประเมินผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ส่วนปัญหาที่พบ คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอและครูผู้สอนขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์จังหวัด มาให้ความช่วยเหลือและแนะนำเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเรียนจะช่วยลดปัญหาด้านนี้เป็นอย่างมาก

การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามประเมินผล การเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดประชุมชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญและยอมรับการนิเทศ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้รับการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนปัญหาที่พบคือ ขาดบุคลากรที่ความรู้ความสามารถในการนิเทศและติดตามผล และครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการเตรียมการนิเทศและติดตามผล ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรจัดให้มีการนิเทศและติดตามผลด้วย เพราะการนิเทศและติดตามผลเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือกัน ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535) ในการดำเนินการนิเทศนั้น ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน (สัจด์ อุทรานันท์, 2527) การจัดการนิเทศและติดตามผล การเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จได้ โรงเรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการนิเทศและติดตามผล เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามหลักของการนิเทศ ที่จะต้องทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2. การดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อมศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเลือกใช้ กิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับการดำรงชีวิต ผู้วิจัยเห็นว่า ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ที่มีจุดเน้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร 2 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ส่วนทักษะกระบวนการ 9 ขั้นนั้น เป็นการรวมวิธีสอนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปใช้ได้เหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องนำหลักสูตรและภาระกิจของโรงเรียน และสภาพการที่เป็น ปัญหาความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมแต่ละพื้นที่มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน และควรจัดในลักษณะบูรณาการ ทั้งบูรณาการในกลุ่มประสบการณ์เดียวกันและกลุ่มประสบการณ์อื่น ซึ่งงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น ควรสร้างความตระหนัก ทักษะคิด ค่านิยม และพฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนมากกว่าการเรียนที่มุ่งความรู้ ความจำ ส่วนปัญหาที่พบคือ ครูปฏิบัติหน้าที่หลายด้านทำให้เกิดปัญหาในการสอน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก อาจแก้ปัญห โดยโรงเรียนลดหน้าที่ต่าง ๆ ที่ใหม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น้อยลงหรือเชิญวิทยากรในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนองค์การเอกชนมาให้ความรู้สิ่งแวดล้อมกับนักเรียน

การใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อขึ้นใช้เอง โดยครูผู้สอนเลือกใช้สื่อการสอนตามวัสดุสื่อที่มีอยู่ ผู้วิจัยเห็นว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิด การเรียนรู้แบบเรียนได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การจัด การเรียนการสอนได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดแนวทางการเลือกสื่อการเรียนการสอน ว่าสื่อการเรียนการสอนที่จะนำมาใช้สอน ต้องสัมพันธ์กับเรื่องที่สอนเหมาะสมกับความรู้ ประสบการณ์ ระดับชั้น วัย สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และเลือกสื่อที่หาง่าย และมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ดีที่สุด คือ สิ่งแวดล้อมที่อยู่

รอบตัวผู้เรียน ของจริงและสถานการณ์จริง ส่วนปัญหาที่พบ คือ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาและผลิตสื่อ และครูผู้สอนขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากมีงบประมาณจำกัดการที่ครูได้จัดทำสื่อขึ้นใช้เอง โดยครูได้นำเอาเหตุการณ์จริงหรือสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ประเทศและโลก จากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุและภาพยนตร์ เป็นต้น มาใช้เป็นสื่อเพื่อจัดการเรียนการสอนและรณรงค์จะช่วยประหยัดงบประมาณได้มาก สำหรับปัญหาขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย โรงเรียนอาจขอความช่วยเหลือจากเอกชนช่วยบริจาคสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย

การใช้สถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและแนะนำให้มีการจัดบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนส่วนใหญ่เลือกใช้ห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ซึ่งกรมวิชาการ(2535) ได้กล่าวถึง การจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความรู้สึกที่ทำให้เกิดกับผู้เรียน การที่ผู้เรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ออกเรียนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ถ้าอยู่ด้วยความพอใจ มีความสุขจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนซึ่งได้แก่ การจัดและตกแต่งห้องเรียน การจัดที่นั่งวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆการจัดมุมเสริมความรู้และอื่น ๆ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ที่จะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้จะต้องยึดหลักการจัดที่เปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอตามความจำเป็นของการเรียนรู้ไม่ใช่ว่าอะไรก็คงสภาพนั้นตลอดไป การจัดสภาพห้องเรียนในลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงของสิ่งเรา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนนั้นเปรียบเสมือนครูที่พูดไม่ได้แต่มีบทบาทอย่างลึกซึ้งในการเสริมสร้างความคิดและเอื้อให้นักเรียนพัฒนาได้เต็มความรู้ความสามารถ กล่อมเกล่าจิตใจให้เป็นคนละเอียดอ่อนรักธรรมชาติ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) ส่วนปัญหาที่พบคือขาดงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชน เพื่อรณรงค์กับชุมชนพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวม เช่น กิจกรรมในวันสำคัญ ๆ ทางสิ่งแวดล้อม จัดวันปลูกต้นไม้ หรือร่วมกับชุมชนพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของ

โรงเรียนและชุมชนจะช่วยลดปัญหาการขาดงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่ของโรงเรียนได้

การวัดและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำแบบทดสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ และครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการวัดผลหลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน ตรวจผลงานภาคปฏิบัติ และการนำใบ้ทดสอบด้วยข้อเขียน ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ดี เพราะจะทำให้ครูผู้สอนได้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผู้เรียนบกพร่องจุดประสงค์ใด เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น การที่ครูผู้สอนมีการวัดผลหลาย ๆ วิธี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาจะ เน้นหนักในทางภาคปฏิบัติ และการนำความรู้ใบ้แก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต การประเมินผลมีทั้งการประเมินผลเป็นรายบุคคลและส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้พื้นฐานที่ได้จากการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อมใบ้แก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตได้จริงเพียงไร วิธีประเมินผลควรรู้หลาย ๆ วิธี ส่วนปัญหาที่พบ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดระบบการเก็บข้อสอบเพื่อศึกษาค้นคว้าและนำมาพัฒนาคุณภาพและครูไม่มีเวลาเพียงพอที่จะวัดและประเมินผลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้วัดและประเมินผลการเรียนที่เป็นมาตรฐาน โดยมีการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบ ปรับปรุงแบบทดสอบและจัดทำธนาคารข้อสอบ จะเป็นการช่วยประหยัดเวลา และครูผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

การนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนิเทศและติดตามผลโดยการเยี่ยมชั้นเรียน และผู้สอนส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนจากผู้บริหารด้วยวิธีการเยี่ยมชั้นเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า การที่โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนิเทศ โดยการเยี่ยมชั้นเรียน โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้สนับสนุนการนิเทศและติดตามผลรวมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศการศึกษาด้วย (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529) สำหรับวิธีการนิเทศด้วยการเยี่ยมชั้นเรียน ซึ่งเป็นวิธีการนิเทศทางตรง

ที่มีผลดีและมีประโยชน์เป็นอย่างมากต่อครูผู้สอนวิธีหนึ่ง เพราะสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับจากการไปเยี่ยมชมเรียนได้ นอกจากนี้ผู้นิเทศการศึกษาควรได้มีการจัดกิจกรรมการนิเทศด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมปรึกษาหารือการให้คำปรึกษา การประชุมปฏิบัติการ การสาธิตการสอน เป็นต้น ส่วนปัญหาที่พบ คือ ผู้บริหารไม่มีเวลาในการนิเทศและติดตามผล และขาดบุคลากรในการนิเทศและติดตามผล ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจัดทำมีการนิเทศจากบุคลากรในโรงเรียน เช่น ครูวิชาการ ผู้ช่วยผู้บริหารและเพื่อนครูเป็นผู้นิเทศกันเอง นอกจากนี้ผู้บริหารสามารถขอความช่วยเหลือในการนิเทศและติดตามผลจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน เช่น ศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์จังหวัด มาช่วยทำการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ของครูผู้สอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการติดตามประเมินผลโดยการสอบถามจากครูผู้สอน ผู้วิจัยเห็นว่า ในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้บริหารควรมีการใช้วิธีการต่าง ๆ หลายวิธี เพื่อให้จะได้ให้ข้อมูลอย่างครอบคลุมและควรมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาที่พบ คือ ขาดเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์ ในการติดตามประเมินผล และครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ ในการนำผลการติดตามประเมินผลไปปรับปรุงการเตรียมการจัดหลักสูตร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมากนั้น โรงเรียนควรได้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์จังหวัด เพื่อขอความร่วมมือในการจัดหาเครื่องมือการติดตามประเมินผล และควรมีการประชุมชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญของการติดตามประเมินผล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยให้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและพัฒนาได้ ทำให้วางแผนได้ตรงเป้าหมายและแก้ปัญหาได้ตรงจุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการติดตามประเมินผล โดยการสอบถามจากครูผู้สอน และกำหนดให้ครูผู้สอนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยวิธีการสอบถามจากครูผู้สอนนั้น เป็นวิธีการติดตามที่สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2535) กล่าวว่า ในการนำผลการประเมินมาปรับปรุง การพัฒนาการจัดหลักสูตร โรงเรียนจะต้องมีการวางแผนและให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้ มีส่วนร่วมในงานดังกล่าว นอกจากนี้โรงเรียนควรได้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัด หลักสูตรด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การปฏิบัติตนของนักเรียนในด้านความตระหนัก ทักษะคิด ค่านิยม และพฤติกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมตั้งที่สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) กล่าวว่า การติดตามประเมินผลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การปฏิบัติงานตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการติดตามประเมินผล ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการปฏิบัติที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ส่วนปัญหา ที่พบ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการติดตามประเมินผล และครู ผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการนำผลการติดตามประเมินผลไป ปรับปรุงการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา นั้น โรงเรียนควรหาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยการจัดให้มีเครื่องมือในการติดตาม ประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการอบรมหรือสัมมนา เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อม ศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสร้างเครื่องมือและนำเสนอวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในการติดตามประเมินผล เพื่อจะได้นำผลการติดตามประเมินผลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการจัด หลักสูตร ทั้งในด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินการจัดหลักสูตรและการติดตาม ประเมินผลการจัดหลักสูตรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ควรแจกเอกสารสิ่งแวดล้อมศึกษา ระดับประถมศึกษาให้แก่โรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนยึดเป็นแนวปฏิบัติในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน

2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

2.1 ควรมีการจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติได้

2.2 ควรมีการจัดทำคู่มือครู และเอกสารเสริมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของจังหวัดสระบุรี ให้แก่ครูและนักเรียนเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

2.3 ควรมีการนิเทศและติดตามผลการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา จากศึกษานิเทศก์อำเภอ/จังหวัด

3. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

3.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและการสนับสนุนการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ประสานงานและขอความร่วมมือจากชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

3.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินการจัดหลักสูตรและการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

3.3 ผู้บริหารควรประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในการจัดอัตราค่าจ้างครูให้พอเพียง

3.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอนให้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการดำรงชีวิต

3.5 ครูผู้สอน ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและการดำรงชีวิต

3.6 ครูผู้สอนควรผลิตสื่อและเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง น้ำเสีย ป่าไม้ อากาศ และสารพิษ ขึ้นใช้เอง

3.7 ครูผู้สอนควรผลิตหนังสืออ่านประกอบและหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

3.8 ครูผู้สอนควรมีการจัดทำคู่มือครู และเอกสาร เสริมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสระบุรี สำหรับครูและนักเรียนขึ้นใช้เอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัย การจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในจังหวัดอื่น โดยวิธีการศึกษาแบบเจาะลึก ในโอกาสต่อไป

2. ควรมีการวิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3. ควรมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา